„ЗАСТАВА“ излази три пута у недељи: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „
за Србију:
(у сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша.
а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста или места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 140. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 28. НОВЕМБРА 1871. ГОДИНА VI.

У НОВОМ САДУ 27 новембра.

Јављено је и у овоме листу, да је Андрашија по уобичајеном начину, чим је ступио у дужност као заједнички министар аустро-угарске монархије, управио окружницу на све аустро-угарске конзуле и заступнике код страних дворова, у којој је разложио свој правац у спољној политици, који се по његовим речма ни мало не удаљава од правца Бајстове политике, и позвао све те заступнике, да у досадањем правцу и духу спољне политике аустро-угарске, и њега потпомогну као што су и Бајсту били на руци. Пошто је то већ обичај, којим се министри спољни послова уводе у дужност своју, то се неби нико ни осврнуо на ту његову окружницу, да у њој није Андрашија нагласио: „да је Аустро-угарско царство и сувише важно, да би на другој којој страни ван у себи тражило свој позив, и сувише велико својом просторијом, те да би нужде имало ићи за увећањем својим, не може дакле ни мислити на раширење својих граница, и баш би било тешко ма које границе раширења означити, које неби пре служиле за извор неприлика за обе државне половине.“

Ово место те Андрашијеве окружнице дало је повода прашкој „Полит“. да мало претресе ту „прву“ дипломатску ноту тог новог министра спољних послова, и да покаже прави смер наведеног става те окружнице. „Пол“. вели да је Андрашија тим ставом ишао на то, да Србију, односно њене државнике, који се — по речма тога листа — извише из топлог загрљаја Андрашијевог пријатељства, у исти опет поврати, ако је икако могуће. „Сав се свет — вели даље „Политика“ — чудио од куд така љубав између Андрашија и српских београдских државника. Српски народ у Србији гласно је негодовао и осуђивао тај неприродан савез, али је Блазнавац знао шта му је „витешки“ гроф Андрашије обећао, а један „витез“ никад своју реч неће погазити. Можда би тај однošај још дуго трајао, и „Пешт. Напло“ измењивао би са „Јединством“ београдским, изјаве узајамне платонске љубави, шта више, Калај би и сад још био знатна личност у српској земљи, да неизмерно угњетавање Срба у угарској, не беше најпосле и самој српској влади сувише.

Но и то још неби по себи било довољно да избије дно дотадањег пријатељства, јер Калај уме ваљано обрицати, а теребешки гроф, за цело је толико љубазан већ био, да Калају остави одрешене руке, да може обећавати што год мисли, да ће моћи помоћи; могао је скидати звезде с неба да их обећава српској влади, Андрашија то неби пречио нити је то чинио. Али променом столице коју Андрашија изведе, обузе уједаред реганта Блазнавца, жеља да види Ливадију, кнеза Милана пак обузе жеља да види „чикицу“ цара и они му одоше у походе. Какав је упечатак учинило то путовање, на меродавне кругове у Пешти, зна се. Пештански листови, особито они, који нису од Андрашија јако удаљени, подигоше дреку на тај „заблудни“ пут. Али се у томе већ више није дало ништа изменути. Калај, конзул мађарски у Београду дође у Пешту, и мора бити да је страшне ствари приповедао о „русоманству“ које се у Србији развија, кад се вели, да га је Андрашија чак у Беч позвао, да из његови уста чује, како управо стоје ствари у Србији.

Кад све скупимо — вели даље исти лист — онда видимо, шта значе наведене речи, у окружници Андрашијевој. И највећи не пријатељ садањег министра спољни послова аустро-угарски, неће му моћи одрећи толико разума, да ће доћи на ту мисао, да Русију, Пруску или Италију уверава о томе, да његов дипломатски желудац неће земаља страни.

Ко би требао дакле тим јагњећим уверавањем да буде преварен? Нама се чини нико други, него властници у Србији. Дал ће се пак то постићи? Ми би сасвим скромно посумњали. Гроф Андрашија и извесне високостојеће личности у Србији сувише су дуго и искрено (?У.) фантазирали о заједничкој анексији (утеловљењу) неки земаља, а да ови последњи могоше добити уверења, да је човека који сад седи на столици Бајстовој, окужила и његова љубавТурској. Срби знају пословицу: „не пушта мача миша“ — и због тога се неће никад дати наговорити, да мисле, да је из Савла, који хтеде Херцеговину анектовати, преко ноћ постао покајник Павле, те да сад неиде за „раширењем граница“. Преваром не иде више.

Али како ће бити, ако Калији рекне господи у Београду у име свога господара: „гледајте, ове речи у окружници вашег старог пријатеља, тичу се вас. Оне нека вам буду јамство, ако се опаметите, те не будете никад ишли за анексијом без нас.“ Но Калаји ће тешко моћи што постићи. Српско регенство је од кратког времена, од кад се извило из наручја пријатељства Пештанског, могло потпуно уверити, да се у Пешти само за тим ишло, да се оно пред целим југославенством компромитује, и с тим онеспособи за извршење своје мисије на балканском полуострову.“ Тај значај „Политика“ приписује оном месту Андрашијеве прве окружнице, и она се по свој прилици и не вара. —

Како се Аустро-Угарска, мудрошћу својих државника бацила тако рећи безусловно у наручја Немачке, види се јасно и из тога, шта официјозни Бизмарков орган „Шпен. Цај.“ о тој ноти Андрашијевој вели. Тај лист каже: „Окружница гр. Андрашија, којом јавља своје наименовање за министра спољних аустро-угарских послова, и у којој су основне црте програма његовог поузданом руком обележене, излази нам пред очи, као програм јасне, отворене, чврсте политике мира. Ако тој политици тога државника на сусрет изиђе потреба општег мира, то мора утицај, ког је та окружница овде учинила, особито добар бити, јер она утврђује уверење, да ће Немачка са Аустро-Угарском раме уз раме ићи“.

Уз ово још кад се дода, да Андрашија ради, да за заступника аустро-угарског код француске републике, на место кн. Метерника дође Мађар, Пуљски, који је „фрајмаурер“ као и немачки цар што је, онда се још боље види, колико та политика мирише на мир.

О каквим новим знацима у унутарњој цислитавској политици, за овај мах, — због изастанка горње поште — нема никакви вести. Исто тако нема ни о чисто угарским стварма ништа новога. Сва је пажња сад обраћена сабору, на коме се расправља буџет за год. 1872.

„ПРВО СРЕМСКО ВИНАРСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО У ИЛОКУ“.*)

Повјестница, огледало свакога народа, сасвим нам је доста тачно доказала, да су сви изображени народи само јавним зборовима, скупштинама, уједињавањем, новинама, и т. д. до свога неког извјесног степена изображења *у опште* дошли, — са тим својим изображењем друге народе мање изображене или баш сасвим неизображене, себи подчињавали, ове као робље за своје послове употребљавали, и тако себе са туђи леђа и мука обогаћавали, као што су то били негда: стари Грци и Римљани; а као што су сад: Французи, Енглези и Немци.

Истина да су Срби још у прастара времена своје задруге (Comunionen) имали, но ове су задруге биле само фамилиарне, и клониле су се искључиво на опште добро само поједини породица, без да су ове породице после тога опет зборове јавне стварале и тако зване „скупштине“ имале, на коима би се о своим општим дјелима као народ и једна велика фамилија посаветовати, или преко какови јавни писмени органа, као што су новине, и други разноврстни листови, о напредку своме обавештавати, или на напредак какав свој преко људи стручни у различитим, у живот њнов засецајућим струкама упућивати могле. Док су се други срећни народи у свестраном напредку развијали, дотле су Срби од косовопољске битке пак све до данас, због своји хрђави политични констелиција по разним областима разсути, за туђ напредак војујући, оруђе туђи интереса били; и тако неимајући до скора нигде своје области, у којима би школе, подићи, друштва јавна завести, — никакови јавни писмени органа, никакови јавни скупштина, у којима би поједини људи своја мњења о дјелима општим, о напредку општем у погледу народности своје, морала, научности, економије и т. д. изменути могли, — остали су не својом кривицом, но кривицом други сада изображени народа, иза други народа у свестручном изображењу далеко натраг.

Преко свију досадашњи мука и терета, које је наш народ до данас претрпио, остала је у њему ипак још тежња за сачувањем свога имена и с' тим свест за сваки свој даљи напредак.

У овом новијем времену почело се ово све на боље мењати. Србија, ако се за сада баш и неможе самосталном назвати, на скоро предстојеће рјешење источног питања, довешће је до подпуне самосталности, које ће јој сигурно и друге српске земље присајединити.

Како год што ће ово уједињење провинција српски по Српство од замашне користи бити; тако је исто од велике користи за сада и свака задруга, скупштина и т. д, ма у каковом обзиру за наш поцепани српски народ,

Ни један народ није са једностручним изображењем нидочега дошо; — и зато је нужно, ако наш народ на лицу ове земље и даље опстати жели, да се свестручно изобрази. А почем се свестручно изображење у обште само са добро уређеним школама, јавном конверсацијом, са сборовима, селама, скупштинама, уједињењем у већа друштва и т. д. постићи може; то је од преке потребе, да се то све заведе.

„Застава“ стожер опозиције народне и по томе највећи браниоц наши политични права на журналистичном пољу, прва је не само истакла ову идеју за подизање такових завода, него се и чврсто заузела око оживотворења исте. И отуда установише се у нашем из дремежа пробуђеном народу кроз кратко време „јавна предавања“ за обуку народа, подиже се „Друштво за радиност,“ подигоше се штедионице, трговачке банке, у Новом Саду друштво за међусобно помагање и штедњу, задружна штампарија, задруга занатлија и т. д., а сада се установило политично друштво под насловом „срп. нар. коло“ и хоће да се подигне „прво сремско винарско деоничарско друштво у Илоку.“

Каково је ово друштво „српско нар. коло“ и на што смјера, о томе се може сваки обавестити, из „Заставиног“ чланка „Народна организација“ и из броја 31. „Гласа Народа.“ По моме субјективном схваћању ово је најглавније друштво у српском народу, и могло би и требало би да буде глава свију наших задруга и друштава т. ј. да све задруге ма какове му драго врсте оне биле, са „српским нар. колом“ у непрекидној свези стоје, да овоме сваки свој важан закључак на претрес и мњење поднесе. У оваково благотворно и по наш народ користно друштво држим да ће се сваки Србин, у коме је још и једна капљица старе српске крви заостала, без обзира на црквену веру и без исчекивања на икаково даље разлагање одма уписати. Прилози су незнатни, могућност је дакле ту, само добра воља.

Но какогод што је ово друштво и за морални и за материјални развитак и напредак нашег народа од неоцењене користи, тако је опет с друге стране од неизмјерне материјалне важности „прво сремско винарско друштво“ које ће се у Илоку подићи. И зато налазим за нужно о овом новом друштву које се тек хоће да подигне овде неку прозборити.

Да би могли у напред знати, какву ћемо корист од тога друштва од прилике (aproximativ) имати моћи, нужно нам је пре свега поглед наш на стране, вино произвађајуће провинције, с коима ћемо временом у трговини винској у дотицај и конкуренцију долазити, бацити, виноградарство и поступак (манипулацију) с вином, то су корелатни појмови, т. ј. једно без другог не да се ни замислити. По овоме дакле нужно нам је пре свега загледати у штатистику произвађајући земаља с обзиром и на виноградарство и на поступак с вином. По процени изврстни економски списатеља продукују сљедеће провинције на просторима својим, на коима је виноградарство подигнуто, годишње сљедеће количине вина.

1. *Аустрија* горња и доња на 950.000 јутара 12.000.000 акова.

2. *Угарска* на 800.000 јутара 18.58?.000 акова.

3. *Хрватска и Славонија* на 170.000 јут., 3.600.000 акова.

4. *Негдашња српска војводина* на 180.000 јутара, 4.350.000 акова. Од ове количине производи сам *Срем* до 2,000.000 ак., толико исто Бела Црква, а 350.000 акова Вршац.

5. *Француска* добије на 4.280.000 јут., 67½ милиона акова.

6. *Шпанска* на 800.000 јутара, 8.300.000 акова.

7. *Италија* сва на 400.000 јут. 1.800.000 ак.

8. *Португалска* на 200.000 јут. 500.000 ак.

9. *Грчка* на 240.000 јут. 500.000 ак.

10. *Јонска острова* на 37.000 јут. 60.000 ак.

11. *Швајцарска* на 60.000 јут. 456.000 ак.

12. *Њемачка* на 458.250 јут. 2.560.000 ак.

13. *Баварска* на 280 јут. 1.355.000 ак.

14. *Баденска* на 66.000 јут. 220.000 ак.

15. *Виртембершка* на 42.000 јут. 150.000 ак.

16. *Пруска* на 32.000 јут. 450.000 ак.

17. *Хесен-Дармштадт* на 12.000 јут. 240.000 ак.

18. *Курхесенска* на 250. јут. 1000 ак.

19. *Насавска* на 7750 јут. 115.000 ак.

20. *Саксонска* на 5250 јут. 29.000 акова.

Из овога се сада јасно види, да Војводина наша, а особито Срем, по мери простора виновом лозом засађеног, осим свију земаља у Европи највећу количину вина даје; за овим Угарска, пак после Француска. По рачуну Бергхаузовом, читава Европа продукује годишње од прилике до 120 милиона акова вина, за које се до 1200 милиона талира (талир вреди 1 ф. 45 нов. наши новаца) добије. Но нами као продуцентима највеће количине у Европи од овога новца најмање у део пада, зато, што неразумемо с нашим вином руковати, пак што га нисмо због хрђаве манипулације у светску трговину увући могли.

Шпанска и Португалска имају од природе најбоље положаје за вино, зато, што 40-ти град (степен) њиове земље сече, и што постојану температуру и брежуљке за винограде врло згодне посједују. Но ова је култура са немарности њиове још неразвијена остала, а због злочесте манипулације, вина се врло мало из ови земаља извози.

Француска је једина држава у Европи, која производи вина најбоље врсте, поред свега, што нема за винотрадарство тако удесна положаја, као поменуте две државе и као Италија, Угарска, Срем и Славонија; јер се она дели на 4. винска појаса, од којих први пада јужно под 45-и град, други и и трећи стоје између 47. и 49. града; а четврти сјеверно под 40-им градом. Сваки се чудити мора, кад дозна, да 4-и појас, који лежи сјеверно, и који је због тога за виноградарство по природи од она три најнеудеснији, највише, најбољег и најскупљег вина даје. *Но овај сјеверни округ стекао је преимућство над јужним окрузима, како у квантитативном обзиру не са положаја свога, но поглавито са изванредне особите марљивости својих виноградара.*

Италија лежи између 37°—46° 42′ сјеверне ширине, и од 23° 3′—36° 10′ источне дужине, и које због овог свог положаја, које због благости климатичне, могла би у виноградарству далеко надмашити Француску, да није ову струку културе још већма занемарила, него и сама Шпанска и Португалска.

Угарска лежи под 45° 30′—49° 35′ сјеверне ширине, а од 33° 40′—42° 40′ источне дужине. — *Фрушка Гора* под 45° сјеверне ширине јужно, и 37° источне дужине; и како због овог за виноградарство удесног положаја, тако и због тога, што је Угарска и Војводовина од сјевера Карпатима заклоњена, могле би ове две земље Француску у винској култури и квалитативно превазићи, и с њом се у трговини надтицати.

Кад све ово тачно прегледамо, видићемо, да би се с' вином нашим у продаји засада само са Францеском и позднije још са Италијом, Шпањском и Португалском надтицати морали, са којим последњим трима провинцијама равнотежу у винској трговини ни са највећом муком одржати неби могли. Зато је од преке потребе да се винарска друштва у нашем народу свугди, и у Срему и Банату, што брже и пређе на деонице установе. А ових друштава да буде поглавити задатак тај, не само искључиво бацити се на трговину с' вином, но што је могуће са већом снагом и за подизање виноградарства заузети се, и то одма још у почетку; јер је добро уређено виноградарство баш прави и неисцрпиви извор за трговину с' вином. И ово друштво нетреба ни како да се полакоми за велике камате пак да свој дјелокруг у подизању виноградарства из штедње какове привидне стесни, но да се и на ово и на прометање нашег вина у светску трговину са свом снагом ода, из које ће трговине временом, стоструке камате после наш народ вући.

*) Ма да је наш лист искључиво посвећен политици, то ипак, ради важности предмета који се овим чланком расправља, драговољно уступамо му на овоме месту простора у жељи, да не остане глас вапијућег у пустињи. Што се тиче свезе „винарског деоничарског друштва“ и други друштава са „српским народним колом,“ ту нам је приметити, да је иста свеза само у толико према штатутима (који су већ штампани у овом листу) могућа, у колико би деоничари винарског или других друштава били чланови „срп. нар. кола“ и обратно. Тим би се пак начином довољно постигло јединство свестраног рада, које писац горњег чланка наглашује, пошто би народни дух свугде подједнако струјио. У.)

По моме мнењу одма још у почетку нуждно би било да ово винарско друштво

а.) За подизање виноградарства.

1. Један економичан виноградарски лист издаје; у ком би наш народ о рационалном начину насађивања нови виногради, и обдјелавању стари, о избору племените лозе, о поступку са посуђем винским, са вином новим, са вином старим, о начину зидања подрумова и т. д. обучавати могли.

2. Да неколико јутара земље за виноградарску баштчу (Versuchsstation) ма у којој обштини и с ове и с оне стране планине купи, пак да у тим баштама разноврстне племените лозе из Француске, Грчке, Шпанске, Португалске насадити и оне, које се за земљу и предјел наш најплодовитије и најврстнијег укуса показале буду, у тим своим баштама умножити а народу после по јефтину цену распродати даде.

3. Да заведе једну благајну за међусобно помагање и штедњу виноградара. У ову благајну да буде обвезан сваки виноградар, неку малу извесну суму новаца од мотике винограда, годишње у добрим годинама улагати, пак да се из ове благајне после сваком виноградару у оскудним годинама, или кад се вино продати неможе, на ово, за тачно обрађивање виногради на малу камату новац у зајам издаје.

б.) За манипулацију вина.

4. Да се један хемичер и стручњак у винској манипулацији из виноградарски предјела Француски ма под коју цену у службу друштва узме, и овоме да буде дужност, по свршеној манипулацији друштвеног вина, од места до места ићи, и наш народ у винској манипулацији практично подучавати, и ако би могуће било, и француски му начин обдјелавања виногради показивати.

в.) За трговину с вином.

Могли би се поједини друштвени чланови сада у почетку са пробом од разни наши вина, у стране државе без награде за труд, само на подвозни и путни трошак друштва, шиљати уз поднесак рачуна тачног о свом трошку. И ови да буду обвезани из свију главни места извјештаје друштву о ценама вина поднашати.

Овако би од прилике са изгледом на обшти успјех и на корист друштва рад тај друштвени одма одпочети требало, а да се тако одпочне, изискује се велика главница, а за набав велике главнице нуждно је много деоничара.

Но пошто и овом друштву треба из разноврстни узрока да буде глава „Српско народно коло“ те да са овим у свези свагда стоји; и пошто је и једно и друго народу нашем, као што смо већ видили, од неоцениме користи; то сада сваки, који хоће, да се у будуће с правом „Србином“ назове, нек се хвата у „Српско народно коло“, а које год виноградар у Срему, Славонији, Хрватској и Банату, нек се уписује у „Прво сремско винарско деоничарско друштво у Илоку“, док је још време, док се нису Шпанска, Португалска и Италија из дремежа пробудили.

Сложно сви на рад, за кога је који — „Посао се сваки у почетку понешто чини тежак, но кад се доврши, плод му је сладак.“

У Каменици 26. новембра 1871.

Стеван Симоновић.

ДОПИСИ.

Л. О. — Праг 18. нов. Једва једанпут после четирнедељне натеге скрпи се цислитавско министарство. Када човек прочита само листину министарску, мора помислити: е да сретне Аустрије! — управ круна са овим избором погодила је праву потребу, нашла на људе, који ће умети задовољити разне народности, разширити и утврдити личну и грађанску слободу и равноправност у сваком погледу осигурати, јер у овом министарству седе људи разне сорте и боје; да их је стари философ Диоген баш са фењером тражио, не би их боље и врсније покупио. Да ли човеку немора срце од радости заиграти, када види овако красно шатирано коло наших министара — избавитеља јадне Аустрије. Два бивша официра — Адолф Ауерсперг и Хлумецки, који су своју војничку каријеру напустили, као да су знали, да ће ђеду имати важну мисију у Аустрији да изведу, — спојили се са два покрштена Чивута — Унгером и Гласером, те да у друштву са Ласером — другим издањем Баха и Шмерлинга, — на кога су се досада и сами уставоверци блатом бацали, и чувеним франкфуртским говорником Банхансом поведу по Аустрији врзино коло, из кога ће ђеду наперити стреле на федералисте и Словене, да их умртве. Да ће ово министарство јако у извођењу својих намера насести, то се већ унапред знаде, јер у 13 аустријских покрајина свест народна ступа одважно на браник против централистичнога децембарскога устава; при том ови нови министри познати су нам већ из досадањих уставоверних кабинета као лоше мегданџије, — данас пак после Хохенварта још им је терен за њихове намере неутрвенији, па се због тога нећемо ни забунити, ако нам брзојав из Беча јави, да нови министри купе своје прље да путују. То ће бити природна брза посљедица овога отрцанога официрско-чивутскога министарства, који ће ђеду и овом приликом са државним интересима водити личну шпекулацију, напунити своје џепове, пак ће ђеду задовољно одпутовати, јер су постигли оно, што су пред очима имали, када су се одрекли своје вере и народности.

Први посао овога бечкога министарства започет је са распуштањем сабора горњо аустријског, моравског, тиролског, крањског, Буковине и Форарлберга. Нови избори већ су наређени, и у половици месеца децембра скупићеду се већ ти сабори, да предузму изборе делегата за рајхсрат. О овој ствари пише „Политика“ овако: „Шта ће се тиме управо постићи? На целој линији од крајње тачке у Далмацији па до Черновица у Буковини сви су противници децембарскога устава. У Чешкој нећеду из Беча никада садањи положај у корист устава изменути, а тако исто и у Тиролској, Форарлбергу и горњој Аустрији. У Тиролској несмеду ништа ни предузети, тамо је влада свесна своје поразе као год и у Чешкој; — но мисле да смеду у горњој Аустрији и Фарарлбергу покушати, а тако исто у Крањској и Буковини; премда се ни тамо нећеду меда набрати. Што се Далмације тиче, то морамо признати, да нас држање неких народних вођа према новој влади одтуђује. Господи Љубиши и Данилу Беч се чини да је Капуа, те сигурно не би могли прегорети, да коју сесију изван домашаја „рајхсрата“ проведу. Или мислели ови људи, да ће ђеду својој земљи и народу најбоље послужити, ако на своју руку са министарством, као што је данашње, са државним канцлером, као што је Андраши далматинску политику терају. Ми пођамо, да је пријатнији Беч него Задар и Дубровник, али неможемо да пођамо, да могу земаљски заступници најсветије интересе своје земље ништавим обзирима да жртвују. За нас ово држање далматинских заступника нема никакве особите важности, а и влади врло ће мало користити. Министарство Ауерсперга распушта сборе, јер нешто радити мора. Права вредност полаже се на нове изборе у Моравској, који ће ђеду од одлучне вредности и бити. Ту нек помогне изборни ред Шмерлингов од године 1861. Помоћу овога изборнога закона, с којим су и круна и најнижи слојеви народа досада рачун прекрстили, сада се победи надају. За нас је ово најбољи доказ, да ствар, на коју се влада ослања, неда се одржати и да на тако слабом темељу почива, да мора прибегавати оним средствима, које је круна већ одавно одбацила била. Ми констатујемо, када је сав чешко-моравски народ децембарском уставу противан, будући да горња Аустрија, Форарлберг, увек верна Тиролска, да заступници Крањске, Буковине и Галиције неће ништа да знаду за министарство Ауерспергово, и перхоресцирају неприродан положај садањег устава, да се влада и устав морају да ослоне на октроиран изборни ред у Моравској, услед кога 400.000 Немаца надмоћије над 1,200.000 Словена добијају. Ово је темељ уставне странке, и министарства.“

С другим својим делом обрадовало је ново министарство Чешку са именовањем ф. м. л. Колера за намесника Чешке, и он ће већ данас ил сутра овамо стићи. Сигурно треће, али и најважније дело нове владе ће бити, да ће усрећити Праг са изнимним стањем, јер се изгледи за то сваки дан појављују; нема дана кад државни одветник по који овдашњи лист неупљени, а сама „Политика“ прошле недеље пет пута је једно за другим конфисцирана била.

УГАРСКИ САБОР.

Седница од 19. новембра 1871.

У 10 сати отвори се седница. Пошто се протоколи последње седнице оверове, јави председник да је нужно изабрати једног члана у одбор, који дијаријум пресуђује, на место Сеничеја, који је изабран за перовођу саборског. Изабраће се у првој прилици.

Председник по својој дужности износи списак предлога, интерпелација и законски нацрта у мес. новембру поднесени, а не обављени. Штампаће се и раздати. За тим још пријављује више молбеница које стигоше сабору, што се све петицијоној комисији уручује.

Др. *Свет. Милетић*: Са разлога, што је славонско-хрватска крајина део краљевина Славоније и Хрватске;

са разлога, што је иста крајина двапута, год. 1861. и год. 1865—1866 на слав. хрв. сабору заступљена била, и што је она на истим саборима, и после тога спојење своје са грађанским делом краљевина Славоније и Хрватске захтевала, али на таки начин, да како при уређењу државноправни одношаја ови краљевина, тако и при одређењу начина, и услова разрешења војничко-крајишничке системе, и спојења са грађанским делом краљевина Славоније и Хрватске учествује;

са разлога, да то захтевање не само у обштим начелима уставности, него и у тој особеној околности основа налази, што је иста крајина и по простору, и броју становништва већи део речени краљевина, и што су се за стотине година постојања крајине у њој таки одношаји како политичне, тако и грађанске природе, развили, да се и сам прелаз из ови у ново стање само учешћем крајишки заступника на задовољство народа у крајини уредити може;

с погледом пак с друге стране на то:

да је највишом уредбом од 8. јуна год. 1870. абсолутистичним начином, без саслушања и учешћа слав. хрв. крајине, и дотичног законодавства, шта више у главном и без према-подписа, дакле и без одговорности домаће слав. хрватске, или икакве уставне владе не само у начелу поступно разрешење крајине изречено, него међутим и тако привремено стање ствари уведено, које ни уставности, ни потребама и жељи народа не одговара, које већем делу крајишки становника у млогоме одузима материјалне са војничком системом скопчане олакшице, непружајући им с друге стране права и пробити уставни грађана, и које је кадро, само смесу и забуну како у јавним, тако и приватним одношајима завести, и чвор питања заплести, место раздрешити;

с погледом на то, да су противу тога абсолутистичног и поступног, дакле партикуларног разрешења крајине, и разположења са њеним фондом и добром, млоге крајишке општине жалбу подигле, и да се томе поглавито општепознато незадовољство у крајини приписати може;

са погледом на то, да би и онда, кад би се узело, да је у крајини абсолутна владавина била, противусловље било, да се у исти ма, кад се у начелу изрично њено разрешење и припадање уставним краљевинама Славонији и Хрватској, дакле и престанак абсолутне владавине, абсолутним. и како за крајину, тако и за уставне краљевине Славонију и Хрватску прејудикујућим начином одређује време, и начин и услови спајања;

са разлога напоследку, да и право и интерес како крајишког, тако и грађанског дела краљевина Славоније и Хрватске изискује, да се и остали део крајине неодложно и укупно од свакога, па и прелазног, половног положаја и стања разреши, и да у исто доба, или пред тим учествује у сабору краљевина Славоније и Хрватске ради уређења своји одношаја, и односно ради уставне расправе акта, који су абсолутним путем учињени, и који само као предлози уставне владе важити могу;

са погледом напоследку на то, да уг. сабору неће прејудиковати, а свакако ће на умирење и на задоволење угарског, односно бачко-банатског дела крајине служити, да заступништво ad hoc овог дела крајине према својим особеним околностима изјави своје жеље и постулате у погледу начина свога разрешења, и прелаза у уставно грађанско стање; напоследку, да до коначног решења ти одношаја ни једна ни друга крајина не може без средства управе остати, и да исти најмање може узкратити држава, које је влада фактично средства и изворе крајине окуповала;

да изволи сабор са погледом на солидарност земаља Ст. круне како у погледу целокупности, тако и уставности, донети

Одлуку:

Г. министар-председник кр. уг. владе позива се, и упућује се: да код Њ. Величаства настоји, и издејствује:

1-во, да се највише уредбе од 8. јуна од год. 1870. о разрешењу војничке слав. хрватске крајине, и начину разрешења, односно прелаза њеног у заједничко уставно стање слав. хрв. сабору у Загребу на уставну расправу и решење поднесе;

2-го, да на том сабору, и то већ у предстојећој првој сесији слав. хрв. крајина заступљена буде,

3-ће, да се исте на угарску, односно бачко-банатску крајину односне уредбе заступништву ad hoc исте крајине на ту цел предаду, да своје жеље и постулате у том погледу уг. сабору поднесе,

међутим пак: 4-то, да се без прејудица за будуће коначно уређење одношаја и стања, и без прејудица за све интересоване стране како слав. хрватске, тако и угарске, бачко-банатске крајине целој крајини потребна средства одобре, и да се предложени буџет владе за крајину за *основу* саборске расправе узме.“

Иза овога прелази се на дневни ред, на ком је продужење генералне дебате о буџету. У томе питању прво одпоче дебату:

Мор. Варман који неби говорио, да нема засебног мнења мањине финансијског саборског одбора, који пребацује већини да расипа. Он дакле разлаже због тог преговора, зашто је он био уз већину одборску. Жали што министар свој предлог није опширном мотивацијом разложио, што би сад њему врло олакшало посао. Таки извештај је у свакој држави средиште целе саборске сесије; у беседи од 6—7 сати дугој, коју прислушкује цела Европа изнесе француски и енглески министар финансије знаменит финансијски програм министарства финансије.

Кад приватан човек, да би исплатио све своје нарасле издатке изда сву готовину своју, своја добра прода, своје артије у новац учини, кад је све то довршио обично се пита, хоће ли и даље чинити издатке у истој сразмери као дотле; дал ће отпочету инвеституру довршити или прекинути? Држава је сад у истом положају, она озбиљно мора исто питање себи ставити. Мора се питати, дал да своје досадање тежње обустави, прекине или кад личности, држави полажу велике захтеве дал и држава од своје стране на њих да своје захтеве увећа, да би њиховим захтевима одговорила. О тој ствари требао је министар јасно изнети своје назоре, што је на жалост изостало.

Што се тиче штедње коју мањина одборска иште, та би се могла само у том случају извести, кад би се цела управа ставила на нов темељ. Док она стоји на досадањем темељу, дотле така радикална уштеда, као што је жели одвојено мнење одборске мањине, није могућа. Издатци, који су за 1872 г. стављени у изглед показују на сваки начин знатну

ПОДЛИСТАК.

НАЈНОВИЈЕ ЖРТВЕ У ФРАНЦУСКОЈ.

Док је Немачка при крају прошлог и у почетку овог века давала знамените људе на пољу књижевности и науке, — док је у исто доба Енглеска истицала синове своје на пољу светског обрта и промета, — Француска је за то време рађала борце и јунаке за најсветија права човечанска. Ни један народ на целоме широкоме свету није у стању да из целе своје повеснице покаже толико карактера, колико их је у стању показати француски народ за ово кратко време од почетка велике француске револуције овамо. Ти синови Француске нису били само борци за слободу и права своје земље и свога народа. То су јунаци, премда на земљишту своје домовине, али јунаци, који су љубављу својом цео свет обгрлили били, те се том љубављу за напредак целога човечанства одушевљавали и за општу слободу свију радили.

Где је реч о ватреном одушевљењу и о племенитом пожртвовању за слободу, ту долази француски народ на прво место.

По изреци државника и политика: да сваки народ има онакву владу какву заслужује, могло би се помислити, да је политичан живот у Француској бољи него и у једној држави, — али на жалост, француски је народ врло несрећан!

Тај народ, који се очајничком снагом борио против најљући тирана, и који је умео снажном руком да пробије чврсто замрзлу кору средовечног светског и духовног господарства, тај народ имао је већином такве владе, које заиста не заслужује.

После срамне владе Наполеона III. који је више од 17. година дана земљу и народ морио и тровао, — добила је Француска републику, али републику без републиканаца, републику са Тјером на челу, са човеком, који би највећу услугу својој земљи и своме народу учинио био, да се давно и давно не само са политичног поља него и са света уклонио.

Та жалосна републиканска влада бацила је ових дана највећу љагу на себе, — изишла је као гонитељица патријотског одушевљења, способности и карактера. Та је влада 16. нов. о. г. извршила смртну пресуду над тројицом од чланова пролетошње парицке комуне.

Те су жртве: *Росел, Фере* и сержан *Буржоа.*

Није ми намера да се бавим овде са данашњом непоштеном владом у Француској, него оћу да посветим ове редове једној племенитој и узвишеној души, — Л. Натанајилу Рослу, који је постао жртвом својих узвишених начела и свога племенитог одушевљења.

Л. Натанајил Росел, родио се у Бретањи. Отац му је био војник, па се и он посвети војничкој струци. Под владом наполеоновом свршио је војничку академију и изишао је из ње као официр код жени-кора. У време рата међу Француском и Немачком, г. 1870. био је већ капетаном код ђенералнога штаба, и као такав био је додељен Базену и у време кад је Базен био опсађен у Мецу, налазио се и Росел уз њега. Кад су оно наступили тешки дани по Мец, и у савету се износило питање о предаји града, Росел је био, који се томе противио, — а кад се напослетку закључила предаја, он је против тога закључка жестоко протестовао; његова је намера била, да се француска војска на смрт и живот бори, па да или победи или славно и јуначки изгине, јер предаја нити се слаже са чашћу француског народа ни са војничком чашћу уопште. Али кад је већ предаја закључена била, није могао ништа, него се морао и он са осталом војском предати.

Како је у то доба у Француској Гамбета и последњу народну снагу организовао, да се до крајности издржи борба са Немцима, који су се без призрења тако исто борили против француског народа, као и против Наполеона пре тога, — то Росел, и ако је дао Немцима своју реч, да се неће више против њих борити, улучи згодну прилику, утече из свога заточења и створи се наједанпут код Гамбете, коме се стави на расположење, понудивши своју десницу у обрану потиштеног му отачаства. Гамбета га начини пуковником и пошље га северној војсци, где се Росел у борбама одликовао.

Кад се за тим углави мир између Француске и Немачке, био је и Росел међу онима, који нису одобравали срамне услове, којима је мир откупљен. У то доба поче се у Паризу организовати комуна, која прво није хтела да призна утврђени уговор мира, а друго, која је хтела сасвим ново аутономно устројство државно, управо да раствори државу у општине. Како је за ово дочуо Росел, оде у Париз и стане у службу комуне. За кратко време постане шефом ђенералног штаба и као такав био је председник ратног суда, који је осудио на смрт паришког архијепископа са осталим таоцима. После пада Клизереа, који је ратним министром комуне (делегатом за рат) био и дуже време целом комуном дрмао, постане Росел чланом саме комуне и ратним министром њеним, ма да му није било више од 27 година. И ако је Росел и пре тога као један од најдаровитијих француских официра у ужем кругу познат био, почео је сада и на даље на себе пажњу обраћати. И ја сам га први пут у овоме положају уочио, и од то доба пратио сан му непрестанце сваки корак до свршетка катастрофе, — до пре неколико дана.

После краткога времена увиди Росел да се војена снага, с којом је комуна располагала, јако смањава и да ће се, ако се не промене начин обране, брзо подлећи морати. Остали чланови комуне остадоше при старом своме поступку, а Росел даде оставку на министарству, на што комуна заповеди уапсити га. Но како су већ наступили били дани опште забуне и метежа, јер је верзаљска војска све већма продирала, то Росел срећно умакне од апса и прикрије се у Паризу.

Међутим је верзаљска војска продрла у Париз и освојила га. Росел је у своме прикривеном стану, преобучен као жељезнички чиновник, чекао мирно да прва страхота буре пређе па да онда улучи згодну прилику и кудгод на страну утече.

Вође верзаљске војске подигоше одмах хајку на чланове комуне, почеше их истраживати и једног по једног апсити. После дужег тражења испаде им за руком да Росела у његовоме стану нађу. Он се био спремио за скори одлазак и, кад га војници изненадише, био је таман у намери да нека писма спали. У први мах није хтео признати, да је он Росел, но кад га одведоше пред војничког заповедника, где затече више својих колега још из академије, немаде куд него призна.

Сећам се врло добро, како је заповедник заповедио, да га у ланце вежу, а он у тај мах отскочи и викну: „Ја се недам у ланце, ја сам војник,“ и четири човека мораше га држати, док му руке и ноге у ланце не сапеше. Од то доба био је Росел у затвору а под судом.

повишицу. Но та се до некле може свести на ту околност, што се судска организација мора извести већ једанпут, и што буџет војене крајине већ сад у угарски државни буџет долази. Што се прихода тиче, неможе се рећи, да су самовољно и од ока стављени, јер по добијеној пропорцији у доходцима, за последњих година могу се исти прилично поуздано израчунати.

Кад је говорник видио да Гици и Сонтаг подносе засебно мнење мањине, поплашио се за своју партају (деакову) и владу, јер је мислио, да ће мањина тим својим мнењем ухватити слабу страну министра финансије у овој ствари, да ће она изнети онај програм ког је требао министар изнети; мислио је да ће то одвојено мнење мањине садржавати у себи оне велике финансијске планове, да ће влади пребацити њене велике погрешке, и ставити опширне предлоге, које ће опозиција извести, ако је сретан случај доведе на крман државе, а то да ће бити предлози: о снажном развитку трговине, промета, правосуђа, просвете, жељезничке и путне мреже, о радикалном преображају управне системе и т. д. Тако одвојено мнење повукло би земљу за собом. Ово што сад овде стоји није у стању да то учини. Прекомерна штедња хоће не само корисне него и нужне издатке да изостави, као што то одвојено мнење вели. Па хоће ли се с том штедњом дефицит умалити? Не најважнијим просветним циљима закинуће се по нека хиљада форинти и постићи ће се тим начином нека уштеда, која према дефициту дугу ни у каквој размери не стоји.

Говорник усваја сва начела, која то одвојено мнење наглашује, али у примени истих на живот државе, он се не слаже са Гицијем. Он држи да држава не може као и приватан човек ударити у штедњу кад види, да издатци према доходцима узимају опасан развитак, јер држава има неке задаће које мора извести. Држава не сме ићи за тим да своје издатке умали, него да доходке увећа. Ако приватан човек не може покрити нужне своје потребе, он иде у прошњу или се баца злочину у руке. Кад држава није према својим издатцима кадра увећати своје доходке, онда она улази у пут злочина, прекида своје обвезе према поверитељима својима, или престаје бити државом.

Говорник не пориче да држава угарска има дефицита и дуга. Али то још не значи да је држава упропашћена. Све напредније државе имају државна дефицита или дуга. Не треба говорити непрестано о дефициту и дугу, него треба гледати шта се у последњи пет година створило (? У.) Ређајући све шта је урадила влада на свим пољима државне управе вели: Непрестано се говори како пропадамо под теретом порезе, али то није истина. На против, баш сад можемо лакше плаћати порез него пре; вредност земаља сад је двострука, кредит порастао, и из тих обзира гласа он за предлог одборске већине.

П. Морц надвезујући свој говор на последње приметбе Варманове вели, да врло добро појми, да Варману није пореза тешка. Јер то баш и јесте велика погрешка садање порезне системе, што државни терети новчане људе, банкере, и не додирују, и скоро само оне тишти који земље имају. Предговорник је пребацио левици, да није изнела програм у овој ствари. То је истина; али то и није њена задаћа. Да је левица на влади, зацело јој се неби могло то пребацити.

За тим говорник критикује владу; набраја све што је ова требала учинити а није учинила; реформа пореза није ни предузимана, а камо ли да је изведена. До душе беху у тој ствари сазивани одбори, писане читаве гомиле аката, али отуда до данас још нема никаква резултата. Говорник износи јадно финансијално стање земље, коме ваљда равна нема у Европи; држава подиже новце у страни капиталиста на велики интерес, а издаје исте, на мали интерес. Тај начин газдовања мора пропасти одвести.

Гроф *Ф. Зичи* жали, што се на пољу реформа до сад нису никакви резултати постигли, али се он нада од владе чијој странци и он припада, да ће она то учинити у будуће. И он признаје, да је нужно да се управа боље организује, и да се реформе што пре у живот уведу, јер ће у том случају они који порезу плаћају, лакше сносити веће терете, који им се товаре. И он би желио, да је министар финансије поднео опширан извештај и финансијски програм, али ма да то није учињено, опет гласа за то, да се извештај финансијског одбора узме за основ специјалне дебате.

Ед. Хорн осуђује поделење буџета у редован и ванредан буџет. У правим уставним земљама, нема ванредног буџета; нема га у Америци, нема га у Енглеској, ни у Пруској, ни у Белгији ни у Шпанији, ни у Данској, ни у Португалској, ни у малим државама. У осталом то стоји, да тај ванредни буџет није изнашла мађарска влада, она је тај систем од француског другог царства усвојила. У Француској је исти систем увео Наполеон III. кад је запао у невољу, која се давно предвиђала, да мора тајно терано финансијско газдовање напустити, и буџет Француске јавности предати. Тај систем олакшавао је најлакоумнија издавања, јер се ванредни издатци тек површно испитују при контроли. По дужем говору гласа говорник за одвојено мнење мањине одборске.

Тад. Прељески одбија преговоре, као да би влада могла некога преварити, као да би она дефицит одрицала или сакривала. Говорник јасно види, колики је дефицит, и он држи, да је сваки заступник кадар прецениги дефицит а да се не превари. Варман се тужи, да министар није поднео финансијски програм. То се говорнику чини чудно. Та ево већ осам недеља како се одбор финансијски заједно са министром финансије без програма саветује, и сад се један члан тога одбора тужи на то, што програма нема. Па ипак би било врло лако одбору за ти осам недеља склопити са министром програм.

Па ипак говорник зна тај програм. Он се просто састоји у томе, да се грдном муком изтерају терети, које закључак сабора земљи намете. Но по његовом назору млого је важнији закључак рачуна, и од самог програма. Министар финансије са одбором финансијским врло лепо слажу бројеве и изводе из њих красне рачуне. То говорника потсећа на један пример, ког је доживио, кад беше чланом једног акционарског друштва, коме на челу беху велики капацитети. Он сам не беше на челу тога друштва. У главној скупштини изнео се сјајан извештај, разделило се осам процената дивиденде, узеше се велике провизије, тантијеме, и бог те пита шта још; сви беху занесени особитим током радње. Ја пак узмем да завирим у цифре и рекох: Кад је радња тако добра, то ће најбоље бити да — ликвидујемо. Онда се рекло, да ја ништа не разумем. Годину дана касније, друштво је ликвидовало и изгубило том приликом један милијон форината. Коштало га је дакле један милијон, што нехтеде мој предлог усвојити. Тако је и са овим гомилама бројева, који су овде поређани. Они се могу тек онда пресудити, кад се сазна резултат закључка рачунског. Говорник не мисли као Ед. Хорн, да држава ова иде банкротству на сусрет. Одаје поштовање знању и пресуђивању појединаца, али у тим стварма највише верује у новчане људе, у банкере. А ови не мисле да ће Угарска банкротирати. Ми закључујемо зајам за зајмом, и што је чудно, што више узајимамо, све то под повољнијим условима. И сам жељезнички зајам, који је у сумњивим околностима закључен, није ни у најкритичнијим тренутцима пао испод 104. и обично стоји на 109, 110. и 111. У таким околностима говорник с поуздањем гледа у будућност. Налази, да је за уређење финансијски одношаја само једно нужно, а то је: реформа грунтовно-порезног катастра. Он је за извештај већине финансијског одбора.

Гав. Варади обриче, да ће у кратко рећи што има, ма да зна, да је у овом стадијуму дебате сваки говор дугачак, ма иначе како кратак био. Финансијски одбор отвара у погледу финансијалног положаја особите изгледе. Управо и нема никаквог дефицита — вели тај одбор — јер што изгледа као дефицит, то није дефицит, него се само чини да јесте. Шта министар финансије иште, треба му дати само и т. д. То потсећа говорника на начин они учитеља, који потајно туку и злоставе дете које им је поверено на обучавање и свим могућим начином показују му како су с њиме не задовољни; али ако дође отац детета и запита учитеља за свога сина, овај неможе онда довољно речи да нађе, којим би честитост детета довољно нахвалити могао. Потајно је одбор финансијски довољно лекцију министру очитао, али јавно тај одбор зна само хвалити министра. Финансијски одбор не само да уме улепшати финансијално стање земље, него још уме и самог министра финансије хвалити за то, што се није обзирао на закључке сабора. Закључак саборски, да се склопи шематизам чиновнички, да се списак пензионара поднесе и други важнији закључци остадоше не изведени. Тако поступање владе, не може говорник назвати коректним. Што се тиче финансијалног положаја то је министар у својој јучерањој беседи као врло дивног гледао да га представи. Али нека г. министар финансије опрости, његов говор учинио је онај исти утисак на слушаоце, који чини радња човека у позоришту, који остраг за позорницом ради, да се месец на позорници укаже. Он се непрестано стара, да се само она страна публици покаже, која је обојадисана као месец, иначе би се могла опазити лампа која стоји иза те артије, и цео би се ефект изгубио.

И г. министар мора добро пазити, да му се не изврне противна страна, финансијалног стања, јер би могао с тим само сажаљење произвести. Говорник неможе се задовољити са тежњом министровом да финансијално стање што лепше представи, јер није доста само рећи: У редовном је буџету равнотежа по готову постигнута, само у ванредном буџету постоји још нека не сразмерност. Тим се начином може лако помоћи; треба само н. пр. заједничке издатке у ванредни буџет пренети, с тим наводом, да ти издатци и тако само још шест година законито постојати могу. Побијајући Вармана, пребацује му говорник, зашто он као члан финансијског одбора није програм саставио, кад то левици пребацује. Гласа за одвојено мнење мањине одборске.

Фердин. *Ебер* у општим потезима црта финансијално стање државе и вели, да ће накнадно и у будуће даје што поправити само једним сретством, које је у току дебате тек додирнуто, а то је: реформом порезног система, праведном и правичном поделом порезе.

Али ако се хоће реформа порезе, то се иста не може предузимати у појединим деловима порезе, него се иште општи порезни систем. Ако се створи порезни систем, онда се неможе ни неправедни одношај између непосредни и посредни пореза на дуже одржати. Овде нарочито долази у обзир, погранична ђумручарина. Говорник је имао прилике, 1859 год. проучити кријумчарење на јужној и источној граници државе, и може по своме искуству уверити свакога, да еспап, који је уведен у књиге ђумручки власти, не износи ни *осми* део онога, што се укријумчари. За 10 процената вредности еспапа може се сваки загранични еспап добити, а да се ђумрук не плати. Кад би се увео ред у те одношаје, био би државни доходак не 8 него 16. милијона отуд. Он је за предлог већине одборске.

Шварц и *Јокај* одустају од речи.

Кол. Тиса одбија, вештачки намештене разлике између издатака и издавања, доходка и добити. То је добро само онда, кад се мисли са речима терати игра, да се права известност сакрије. За тим побија предговорнике од десне стране. За Вармана вели, да има високо мнење о левици, а слабо поуздање у себе и своју странку, кад мисли да би за све реформе било доста, кад би левица, која никакве силе у рукама нема, ставила на артију програм, до чим десница, која је тек у власти, није кадра то да учини. Говорник завршује с тим, да је циљ опозиције у овом случају само та, да опомене док је још за времена, да се опасност може одклонити пре него што јурне.

Седница је завршена у 3 сата по подне.

СТАТУТ СЛОБОДНЕ КРАЉ. ВАРОШИ Н. САДА.

IV. Делокруг појединих званија и одељења.

(Свршетак.)

9. Варошко здравствено званије.

§. 54. Варошко здравствено званије састоји се на двз физика, једног ранара и једне бабице.

Први физик је свагда старешина целог здравственог званија.

§. 55. У делокруг вар. здравственог званија спада пре свега старање о здравствености у вароши, и тога ради има један од вар. физика сваки дан у вар. капетанију лично долазити и подносити извештај о стању здравственом, услед чега ће, где буде нужно, или сам вар. капетан у споразуму са физикатом потребне мере за очување здравља и предупређење разних болести предузимати, или ће по околностима, ако већа каква расположења треба учинити, поднети ствар здравственом одбору.

Осим тога спада у дужност вар. физикату сваки дан вар. болницу походити и тамо болесницима потребну помоћ пружати; даље богиње каламити, сиротињу бесплатно лечити и самртнике прегледати.

У осталом вар. физик је дужан осим свога званичног деловања учествовати при новачењу и попуњавању новачења (Nachstellung), као и у седницама војничко-грађанске надисп-итне комисије.

10. Спомоћна званија.

§. 56. Спомоћна званија магистрата су: званије уручбеног записника, отправништво и архива.

§. 57. Званије уречбеног записника обавља протоколиста, који и под непосредним надзором градоначелника стоји, и своје послове по засебном за њега израђеном упутству вршити има.

§. 58. Отправништво, које под непосредним надзором бележништва стоји, обавља отправник по нарочитом за њега израђеном упутству.

§. 59. Варошка делокупна архива стоји под надзором и руковођењем архивара, који је бележништву потчињен. Поједина акта издаје архивар на званично употребљење само званичницима и то поред реверса; а на захтевање појединих странака може истима само са знањем и одобрењем градоначелника издавати одоставерење преписе од акта, која се у архиви налазе, а закључке скупштине и магистратске може и сам у доставерном препису странкама издавати.

В. Стални одбори главне скупштине и разне комисије.

§. 60. Ради извиђења и давања мњења у важнијим предметима, ради припреме предлога, као и ради обављања некојих посебице означених предмета од мање важности, изашиље скупштина сталне одборе, а за поједине случајеве и особене комисије.

§. 61 Стални одбори бирају се само из средине скупштине, а комисије за поједине случајеве изашиље скупштина по потреби и из стручних грађана, који нису скупштинари.

§. 62. Магистрат, а по прекој потреби и градоначелник, може одборима напред дати предмете, који су за скупштину намењени, да своје мњење или предлог припреме и учине, а и скупштина може важније неприуготовљене предмете на дотичне одборе упутити, ако не нађе за добро, да који предмет по особеној његовој природи или важности, нарочитој комисији преда.

§. 63. Стални одбори су ови:

верификациони,
ревизиони,
дисциплинарни,
економски,
школски одбор за варошку реалку,
правни одбор,
одбор за здравственост и болницу,
одбор за грађевине и полепшање вароши,
одбор за годишњи прорачун, и
сиротињски сто.

1. Верификациони одбор.

§. 64. У смислу §. 22. XLII зак. чл. од г. 1870. верификациони одбор састоји се: из 5 чланова, које главна скупштина на годину дана изабере, и из председника и 3 члана, које вел. жупан између чланова општинства такође на годину дана наименује; извештач је у том одбору варошки бележник.

Верификациони одбор саставља, односно поправља при крају сваке године списак оних, који највише пореза плаћају, на основу званичних исказа порезног званија.

Да се може ваљан закључак донети, нужно је присуство 5 чланова са председником.

Одбор држи у одређене и објављене дане своје седнице јавно и утврђени списак имена подноси на потврду главној скупштини уз образложен извештај.

§. 65. Како верификациони одбор има поступати при установљену списка оних, који највише пореза плаћају, то је по ближе одређено у §§. 23. и 24 XLII зак. члана од год 1870.

§. 66. Тужбе, које се односе на изборни поступак, или приметбе учињене против изборничке способности изабраног члана, имају се за 15 дана од времена избора поднети верификационом одбору (§. 37. закона).

2. Ревизиони одбор.

§. 67. Главна скупштина бира на три године дана сталан ревизиони одбор из 5 чланова, коме се подноси призив против одлука верификационог одбора, и то за 15 дана од уручења; одбор овај решава меродавно у спорним питањима, и председник му је вел. жупан, или ако је овај препречен градоначелник (§. 38. закона).

3. Стални дисциплинари одбор.

§. 68. Стални дисциплинарни одбор образује се на основу §. 79 XLII зак. чл. од г. 1870. на ту цел. да води дисциплинарну истрагу против оних чиновника, спомоћног и манипулационог особља, који повреде или немарно извршују законом или статутом одређену им дужност, и против којих се намерава дисциплинарна оптужба подићи.

§. 69. Дисциплинарни одбор састоји се из 4. члана, од којих двојицу главна скупштина тајним гласањем бира, а двојицу вел. жупан наименује из чланова скупштине; председника одбор сам бира, а у случају да се не могу сложити, наименује га вел. жупан (§ 79. закона).

§. 70. Дисциплинарну истрагу против званичника наређује главна скупштина или вел. жупан, а против спомоћног и манипулационог особља градоначелник (§. 78 закона).

С најживљом пажњом пратио сам парницу чланова комуне. Кад год би који лист новина узео у руке, с највећом жељом тражио сам име Роселово. Нека особита симпатија привлачила ме је томе имену. И као што сам с пажњом пратио ток парнице, тако сам исто с нестрпљењем ишчекивао исход њен, јер сам зебао у срцу од ратних судова, знајући да ће нарочито Росела, који је војник, по војничком закону судити.

Росел се пред судом достојанствено држао и бранио, како се само може човек од начела бранити. А сведоци, који су позивани били да против њега сведоче, нису у стању били ништа сведочити, што би га окривити могло, шта више, сви до једног говорише у његову корист, казиваше, да га само знају као човека врло способна и врло поштена. Заиста редак пример, да сведоци, позвани на сведочбу против оптуженог, највеће похвале о њему исказују.

Но све ово није помогло. Ратни суд судио је Росела као војеног бегунца, који је своју заставу изневерио и своју војничку заклетву погазио, а нашао га је осим тога за крива скоро у свима злочинима комуне, — и тако га је на смрт осудио.

Колико ме је ова пресуда поразила, толико сам се обрадовао, кад су је због неких формалних погрешака уништили. Не ја, сваки је сада држао, да се тим поступком иде на отезање ствари, и да се тако неће хтети дати, да строга правда изврши своју силу над младим министром комуне. Али и други суд изрече смртну пресуду над Роселом.

Други глас није био тако страшан као први, јер се мислило, да се ишло на то, да се првом суду и закону углед одржи, а надало се, да ће постављена комисија за помиловање своје драгоцено право у овој прилици достојно употребити знати.

Али комисија за помиловање, која је на предлог маторог лиса Тјера постављена била, решила је да се Росел, Фере и Буржоа имају погубити.

Отац Роселов чинио је код Мартела, председника комисије, такве кораке, који су за обе стране у постојећим околностима страховити били; породица несрећног Росела исцрпила се силним напрезањма, која су напрезања наилазила свуда на симпатије, али само на симпатије. Росел је био непрестано миран и одважан, а тиме је и сам допринео, да се акт милости није над њим извршити могао. На шест дана пре коначног решења писао је Тјеру у главноме ово:

„Ја знам, да се тражи начин, да ми се живот поклони, и ја морам комисији и председнику републике за ту намеру од срца благодарити. Али моја је непоколебива одлука, да ми се неоткупи живот срамотом. Ако ми дакле не можете одобрити и живот и недеградацију, то вам онда ево моје главе; ја вам отворено признајем, да ја неби нигда опростио ономе, па ма ко то био, који би изрекао да сам деградован, што ја немогу поднети. Моја искреност нека не вређа господина председника; боље је, ако међу нама нема неспоразумљења.“

Росел је могао судбу, која га је чекала већ и по томе слутити, што је на три дана пред извршење пресуде тавничар искао од њега опис грађанског стања му; по чему је могао познати да се ради о томе да му се смртни лист зготови.

У петак, на четири дана пре смрти, видио је у присуству тавничког директора и у присуству пастора последњи пут своју породицу; ово је била сцена, која за срце хвата. Росел притиште своју матер и своје две сестре на груди; а затим се стане отимати од њих и повиче: Узмите их! Узмите их! Ах, ја имам само две сестре!“ Сузе му полете на очи, он сакри лице, а у тај га мах отац благослови: „Бог нек је с тобом, и нека те чува!“ — — „Да отац“ — одговори Росел, „бог нек је с нама и с вама.“

Последњих дана читао је о Ришељеу, Карлу XII., читао је своје љубимце: Калвина и Корнеља, Шилерову историју тридесетогодишњег рата, Тенизонове песме и напослетку један стари молитвеник. Осим тога занимао се штудијом војске и упуштао се у разговор о филозофији и политици са својим браниоцем. У овим разговорима показивао је највећу мирноћу душе и веселост духа.

Осим тога написао је три писма: једно родитељима и сестрама, једно својој баби а једно своме духовнику.

Ево писма, што га је оно јутро, кад ће погубљен бити, својима написао:

С богом! Љубљени отац, љубљена мати, драга Бело, драга Саро! С богом, с богом моји љубљени, или боље до скора виђења! Хвала вам за сву љубав, с којом сте надамном лебдили до последњег тренутка. Молим да ми опростите, што вас нисам више и боље љубио и што сам вам толико јада причинио. Ја сам постојан и при добром расположају. Љубим вас, љубим вас од свег срца.

Ваше дете Росел.

Последње писмо, што га је писао, то је ово на пастора:

Драги г. Паса! Наручујем вам, ако икада странка, којој сам ја своје услуге посветио, до власти дође и противницима осветом попрети, да јој кажете, да ја оне, који ће имати част слободу бранити, у своме последњем часу искрено молим, да своје жртве не свете, јер то не би било достојно слободе и нас, који смо за њу умрли.

Ваш одани Л. Росел.

Око 6 сати ујтру изведу га са његова друга и одведу на губилиште. Росел се до последњег тренутка владао као човек, који и не мисли, да му је ту последњи час; трео је своје руке од зиме, пушио је цигару, захтевао је да му оставе невезане очи и да сам командује „пали!“ Но ово последње не депустише му. Од жртава, које су имале пасти, Росел је био прва.

Тако погибе један од најженијалнијих официра Француске.

Ни плач матере, ни вика јавног мњења, ни толика писања штампе, ни опомене политичног разлога не помогоше. Државни резон захтевао је, и република остаде глува према гласу човечности.

Роселов карактер, младост, врела љубав отачбине, услуге, које је принео и које би још принети могао, све му је то прибавило симпатије на све стране, само државни резон није имао срца према свему овоме.

Можда је његовоме паду допринело и дело, што га је у затвору „о обрани Меца и о крајњој борби“ почео писати и у француским листовима саопштавати. У овоме маломе, још недовршеноме спису, које је пуно сјајних мисли и великих снажних истина, критикује он жестоко Тјера као писца, и критика вели да је у овоме делу веће богатство мисли, него у свима досадањим тјеровим делима, и у читавим библиотекама обичних војених списа. Злобни Тјер не даде му да дело доврши,

Овакав начин и поступак неће по жељи Роселовој отклонити освету, него ће је још ускорити.

А Росел — ако и мртав — остаје за нас свагда предмет љубави и поштовања. М.

§. 71. Ако суд, који о дисциплинарној оптужби суди, нађе да је истрага непотпуна, и нареди попуњење исте, дисциплинарни је одбор дужан налог суда извршити (§. 82. закона).

4. Економски одбор.

§. 72. Економски одбор сачињавају: градоначелник као председник, вар. капетан као заменик председника, економски сенатор и двадесет представника, које главна скупштина изабере.

Осим ових су чланови економског одбора са информативним гласом: бележник, књиговођа и мерник.

§. 73. Економски одбор управља економијом варошком, и по томе у делокруг његов спадају ови предмети:

1) коначна упутства на вар. дом, благајну за издавања до своте од 200 фор. а без ограничења на извесну своту код ликвидних ствари, као што су рачуни из уговора, што их је главна скупштина одобрила, а извршење економском одбору поверила;

2) одобравање лицитационих услова као и лицитација о предметима, који не прелазе своту од 200 фор. а у предметима од веће своте подноси своје предлоге главној скупштини;

3) преглед економатских рачуна о натуралијама и рачуна о шумама: као и сконтровање економата;

4) подноси главној скупштини своје мњење и предлоге у свима предметима, које му ова на ту цел упути, или које сам одбор за целисходне нађе, а премашају његов делокруг.

§. 74. Економски одбор држи седнице своје редовно у недељи дана по један пут, а напредне по потреби.

§. 75. Да би економски одбор могао правоваљане закључке доносити, нужно је да су осим председника и економског сенатора бар још шест представника присутни, а у рачунским стварима имте се и присуство књиговође.

§. 76. Економске послове врши економски одбор преко вар. економата, као свога извршног органа, коме се увек, ако предмет наручбине или погодбе 10 фор. прелази, по важности, један или више представника додају.

5. Школски одбор за варошку реалку.

§. 77. Варошка општина извршује управу своју над варошком реалком, преко на ту цел изабраног школ. одбора.

§. 78. Школски одбор за вар. реалку састоји се из двадесет чланова, које главна скупштина из средине варошког становништва колико је могуће од људи, који се у просветној струци разумеју, изабере. Осим изабраних још су чланови школскога одбора и свештеници ововарошких свију вероисповести, као и професорско тело вар. реалке са једним гласом, и то сви са једнаким правом гласа при саветовању и решавању, као и остали изабрани чланови.

§. 79. Школски одбор бира сам себи из средине својих чланова председника и перовођу.

§. 80. Делокруг школског одбора за вар. реалку као и начин његовог делања је онај исти, који је у законском чланку о народној настави од год. 1868. за школске одборе у опште одређен.

6. Правни одбор.

§. 81. Правни одбор сачињавају сви они представници, који су доктори права или адвокати.

Варошки фискал је такође свагда члан правног одбора.

§. 82. Задатак је правнога одбора, да у свима правним предметима, што их главна скупштина на њега упути, своје мнење и предлог скупштини поднесе, а нарочито да вар. фискалу у парницама варошким правним саветом на руци буде.

§. 83. Правни одбор бира себи из средине својих чланова председника, а извештач му је свагда вар. фискал.

§. 84. Седнице своје држи правни одбор по потреби.

7. Одбор за здравственост и болницу.

§. 85. Одбор за здравственост и болницу састоји се из вар. капетана као председника, и чланова варошких физикуса, болничког референта, и три надзорника над болницом.

§. 86. У делокруг овога одбора спада све, што се односи на здравственост у овој вароши, дакле како на одржање здравља, тако и на отклоњење зала, која су се већ појавила, или би се појавити могла, а нарочито надзор над варошком болницом. У том погледу чини одбор у стварима од мање важности и које нетрпе одлагања, самостална наређења, а у већим стварима, нарочито код знатнијих новчаних издавања, подноси предлог главној скупштини.

8. Одбор за грађевине и поленшање вароши.

§. 87. Одбор се овај састоји под председништвом вар. капетана, из економског референта, вар. мерника и три представника, које скупштина из своје средине изабере.

§. 88. Задатак је овоме одбору: да подноси магистрату мњење и предлоге своје у погледу свију, било јавних било приватних грађевина, које се на просторији ове вароши намеравају подизати, и да при давању мњења, односно предлога свога има свагда у погледу како сигурност тако и уленшање и регулисање вароши.

§. 89. Да би одбор овај могао задатку своме одговорити, дужан је сваки онај, који намерава на просторији вароши ове нове грађевине предузимати или битно преиначавати оне, које до сад већ постоје, ту своју намеру одбору овом преко вар. капетана као председника одборског писмено или усмено уз прилог плана саопштити, и тек ће онда моћи рад отпочети, кад на предлог одбора од магистрата на то дозволу добије.

9. Одбор за годишњи прорачун.

§. 90. Одбор се овај под председништвом градоначелника састоји из: економског сенатора, књиговође и три представника.

§. 91. Задатак је овоме одбору, да пре краја сваке године, и то још за времена састави прорачун варошки за годину, која наступа, и исти главној скупштини на одобрење поднесе.

10. Сиротињски сто.

§. 92. Састав и задатак сиротињског стола, као и цео начин његова делања одређен је у засебном статуту о сиротињском столу.

НОВИ САД, 27. новембра. — У пређашњем броју овога листа саопштене су некоје главније ствари из прекјучерање *скупштине варошког општинства новосадског*, а сад ћемо тај извештај да наставимо, и пре свега допуњујемо га тиме, да је градоначелнику Стевану Брановачком скупштина једногласно изјавила у записнику признање на његовоме достојанственом држању приликом Ленардова пашовања при доласку Милетића. (Ово је најболи одговор онима, који послаше благодарност министру унутар. дела а изјавише незадовољство новосадском посланику.) — Школски одбор поднео је извештај, да је за професоре на реалци изабрао Тителбаха и Миту Калића, и том је приликом на предлог истог одбора решено, да се пређашњем професору и управљачу реалке Рајнхарду даде коначна отправа од три месеца дана. — У погледу *соларе* саопштен је допис од краљ. мерничког званија у Печују, које моли, да се за солару одреди оно исто место, што је лане скупштина одобрила, само с неколико хвати даље од Дунава, пошто се сад због ново подигнуте агенције мађарског паробродског друштва не може на пређе означеном месту подигнути. — После подне у 4 сата настављена је скупштина, и ту су пре свега одобрене представке на министарство због пропуштања вода и обустављања порезних ексекуција, и решено је одмах да се министарству пошаљу; — а за тим је скупштина саслушала разне извештаје о разним лицитацијама варошким, наиме: одржану лицитације за осветљење вароши није скупштина одобрила, јер је врло скупо испала; лицитација за *право прибирања тијачарине* одобрена је за своту од 2800 ф. на годину, и то је примио Коста Лазаревић за Стојана Јовановића. За *риболов* је решено, да се држи нова лицитација, и то тако, да се лиман од риболова одели, и с пашњаком заједно под закуп изда, али тако, да сваки може лед из лимана носити. Набављање зоби и сена за коње варошки латова узео је Игнат Миличић, и то зоб по 24¼ нов. од порције, а сено по 22½ нов. За препреге и комисиона кола одређена је нова лицитација. —

У овој је скупштини решено, да се код министарства пожури решење ради *накнаде градоначелничке плате дру Св. Милетићу* за време Астова комесарства.

Ђорђе Јовановић свршени правник изабран је за почасног подбележника, и одмах је у скупштини и заклетву положио.

Овдашњим учитељима Арону Михаиловићу, Радославу Хорвату, Ст. Поповићу, Ђ. Лучићу и учитељки Јелени Јанковић одобрен је десетогодишњи додатак плате, пошто су навршили 10 година свога службовања; али ће им се моћи тек до године издати, јер није ушло у овогодишњи прорачун.

На предлог дра Јов. Суботића решено је, да школски одбор за вар. реалку може доносити правоваљане закључке, ако су присутни само 9 чланова, не као што се до сад изискивало 16, па се врло тешко могао кадгод тај број искупити.

Остали предмети, који су на овој скупштини предузимани, од мање су важности.

— Из *Пакраца* нам јављају, да су сва три епархијска одбора сазвана у Пакрац за 9. дек. да се конституј ишу.

— „Народу“ телеграфишу из Карловца, да је конзисторија горњо-карловачке епархије конституована. За подпредседника наименован је Г. Јовановић синђел, за бележника Т. Недељковић, за одветника Павковић.

— Јуче пре подне стиже од минист. унут. дела допуштење, да се зграда новосадске дворане може даље зидати, и тако се сад и споредна крила почела даље изиђивати, што пре беше забрањено.

☛ Данашња пошта није нам стигла до времена кад је лист ушао у штампу, за то изостаје рубрика „Новије“.

ПРИПОСЛАНО *)

На атресу, ког се тиче.

Г. Тот Вилмош, угарски министар, изволио је на сабору у Пешти, у седница 10 и 11. новембра ов. год. — одговарајући на интерпелацију новосадском посланику г. *др. Павловићу* — хватати се, као утопљеник сламке, наше пријаве овдашњем градоначелништву ради митинга за дочек г. др. Милетића из тавнице вачке. Он казива тамо, не знамо по чијем обавештају, да смо ми *„као фактичан одбор“* написали некакву *„прокламацију“* итд. Г. посланик *Павловић* потврђива му, да смо доиста нас „две-три особе“ издали ту „non ens *прокламацију*“, као што су п. читаоци овога листа у бр. 136. могли читати.

А у бр. 137. овога п. листа, у чланку: *кратак поглед на две интерпелате др. Ст. Павловића*.... на ново се потрзају имена нас потписаних, и очита нам се „братинска“ буквица, што ми „давањем и узимањем молбе ради митинга, издавањем токршње прокламације *толико посла и покора учинисмо* и министру (сачувај нас, господе) наслона, премда врло очајно дадосмо и т. д....“

Некритикујући ни питача, г. посланика новосадског, па ни одговорача, поменутог угар. министра — већ цигло зарад обавештења п. публици мислимо, да треба с наше стране да изјавимо ово, што следује, па после нек п. публика и сама суди: јесмо-л се ми, потписани, доиста „лаћали тако овлаш посла, који тако замашне последице може за собом да повуче...“ и јесу-ли та два господина најпре *добро* извештена била, кад се „тако овлаш свога посла латише.“

Дне 3. (15. септембра ов. год. по предходном договору с људма, *с најближи поштовачи г. др. Св. Милетића*, примимо се нас тројица потписаних, да се састарамо (као што смо и дојако у два у три маха чинили) и сад око сазивања митинга, на ком ће се углавити, како да се дочека г. др. Св. Милетић, кад се врати из тавнице, и за то један одбор изабере — и да јавимо за митинг овд. градоначелништву, по адету досадањем.

Примисмо се и пријависмо митинг за 5. (17.) септ. (магист. бр. 3.013), заједмчивши се тиме за мир и поредак на томе.

У очи недеље, кад ће тај митинг да буде, дође од овдашњег магистрата један већи чиновник (држали смо га за поуздана човека) и пред више нас *јавно* рече: да је градоначелник телеграфски јавио министру за овај састанак, *а министар градоначелнику одговорио и заповедио. да сутрашњи митинг* **растера** *још пре саветовања;* да ће се неко изиграти, ако ми речену пријаву своју узмемо натраг итд.

И баш зато, што нас „двојица-тројица“ не бијасмо власни у чије име говорити (и творити), нарочито не овде „где се тиче части и напредка целе ове вароши, ил бар српског грађанства“ — обустависмо још то вече штампање *обичног* позива, док се не би опет најпре састали и договорили; сутра дан по том јависмо (магистр. бр. 3.026) градоначелништву, да заказаног митинга у „српском друштву за радиност“ бити неће.

Ми том приликом нит написасмо нити издасмо какве год „прокламације,“ а фактичан одбор, требало је тек на поменутом митингу да се изабрао.

Ето, то је савколики *„посао и покор,“* што ми, по речма чланкописца у поменутом бр. 137. „Заставе,“ учинисмо. Дадосмо-ли дакле ми тиме „министру наслона, ма и врло очајног“ — нек сада свак суди и пресуђује.

Након две недеље дана (око 6. окт. (24. септ.) сазвао је г. др. Павловић на састанак поштоваче др. Милетићеве, и ту је под председништвом његовим изабран био одбор ради припреме за дочек, који је и онај позив написао, што се г. министру *Тот-Вилмошу* чак у „прокламацији“ привиђао.

Је ли се на послетку ко и с нашим правцем слагао — нека буде за сведочанство то, да су двојица од нас потписаних и у тај потоњи „прави“ одбор *једногласно* изабрани били, пошто се трећи још унапред изјаснио, да се одборништва примити неће.

Оволико за сад. Ми смо чекали да г. новосадски посланик (по своме обећању) поправи, што је можда и *нехотице* изметнуо, а кад он досад тога не учини, учинисмо ево ми и сами.

У Новом Саду на Алимпијин-дан 1871.

Корнел Јовановић с. р., приватник. — **А. Сандић** с. р., професор. — **Љуба Стефановић** с р., трговац.

*) За ствари под овим насловом не прима уредништво одговорност ни у ком погледу. Ур.

НАЈВЕЋУ БЛАГОДАРНОСТ

изриче овим јавно одбор задруге српских занатлија Његовој Преузвишености администратору патријаршије српске Арсену Стојковићу, на поклону од 50 фор. а. вр. који је исти с благословом даровао задруги Срба занатлија на цел задругину да оснује штипендије за занатлијске ученике, желећи му из свег срца што сав народ жели, да као што јесте и остане глава цркве наше.

Уједно молимо друге родољубе да се угледају на овог племенитог даровача те колико ко може да притече, да и занатлијски нараштај прогледа очима који гледе стручно изучене занатлије других народа, а нарочито молимо занатлије саме да уписивањем у задругу подпомогну извршење задатка, који је ово друштво себи предузело.

У Новоме Саду 20. окт. 1871.

Одбор задруге Срба занатлија.

ПОЗИВ
НА ЈАВНА ПРЕДАВАЊА У НОВОМЕ САДУ.

Јавља се поштованој публици, да ће **прво јавно предавање** ове године бити у четвртак 2. (14.) децембра о. г. у дворани „Матице Српске“ и да ће том приликом говорити *А. Хаџић* „о позоришту.“

Почетак је предавању у 6 сахата после подне.

У Новоме Саду 24. новембра 1871.

Одбор за јавна предавања.

ПОЗИВ.

Одлучио сам да донесем како епархијској скупштини тамишградске дијецезе, тако и васцијеломе осталоме српскоме народу, образложен предлог, а на напредак свега српскога народа: **да се поради — да се књиге „српске народне“ цркве преведу на српски народни језик.**

Тај предлог, који сам већ зготовио, наумио сам да дам да га најприје претресу („договорна је најбоља“) и послије потпишу многи сународници, ко год хоће, — и онда да наштампам у довољно егземплара, и за браћу скупштинаре епархије тамишградске, а и за цијели остали српски свијет.

С тога позивам за ту ствар **на састанак, а у велики Бечкерек, и то: У српско читалиште, за 8. дек. 1871. а за 5. часова послије подне**, сву ону браћу (и свештенике и учитеље и остале сународнике) што ће у тај дан доћи у велики Бечкерек, да сјутра дан бирају епархијске скупштинаре, а и сву осталу браћу сународнике, који желе да нам црква буде у истини српска народна црква.

(Овдје уједно лијепо молим власнике српског читалишта велико-бечкеречког, да у те своје часне дворе у заказано вријеме приме свуколику браћу, која ће се подићи на тај збор и договор.)

У српској Кларији, 20. нов. 1871.

Богдан Кузмановић,
срп. правосл. свештеник.

КУРЗ ОД 24. НОВЕМБРА.

Сребро — — — — — — — — — — — — —	117.50
Дукати — — — — — — — — — — — — —	5.57

ОГЛАСИ.

КОНКУРС.

Усљед смрти овдашњега учитеља отвара се овим конкурс ради подпуњења учитељског звања у Крчедину.

Годишња је плата: 200 ф. а. вр. у готовом новцу, 4 хвата сламе и 2 хвата дрва за огрев, слободан стан са баштом и 40 н. од сваког појединог погреба.

Ко ову штацију получити жели има прописаним сведочбама подкрепљену молбеницу своју најдаље до 6. децембра о. г. архидијецезалном консисториуму у Карловце поднети.

У Крчедину 15. новембра 1871.

626—3—3 **Црквено-школски одбор.**

Бр. 3119. ex 1871. — Civ.

ОГЛАС.

Од стране суда сл. кр. вароши Н. Сада као надгуторске власти овим се на молбу Рахиле Дражић, удате за Гавром Марковићем, Софије Дражић удате за Николом Милићем, и Драге Дражић удате за Ђоком Милошевићем позивају сви они, који држе да имаду насљедног права на оставину Тоше и Јелисавете Дражић, састојећу се из куће под бр. 2517. у Н. Саду да своје право за 45 дана бројећи од трећег уврштења овога огласа суду писмено пријаве, јер ће се у противном случају по изтечају горепоменутог рока оставина просителима предати, односно на њиово име преписати.

У Новоме Саду 6. новембра 1871,

Јован Радовановић, с. р., вар. судац.

630—2—3

ОБЈАВА.

Пошто се на расписан стечај за учитеља III. разред гл. девојачке школе Новом Саду компетенти у премаленом броју пријавише, то се овим *поново* расписује стечај за исто место с тим, да и *учитељице*, које су јавни приправнички испит положиле, *могу компетовати*. — Плата је 500 фр. ау. вр. год. са десетогодишњом 10% повишицом; а молбенице се имају послати подписаном председништву до 24 (12. децембра т. г.

Др. Јован Туроман,
председник местног школског одбора.

Арон Михајловић,
перовођа.

1—3.

Бр. 609. **СТЕЧАЈ.**

Од стране политичне општине села Крушедола, овим се отвара стечај на упражњено учитељско место прњавора Крушедола с којим је скопчана годишња плата од 200 фор. а. вр. 2 хвата тврди дрва и слободан стан.

Ово ће се место попунити 1. јануара 1872.

Сваки онај, који жели добити ово место, има своју инструирану молбеницу најдуже до нашег божића подписаном поглаварству поднети.

Препаранди ће имати првенство.

У селу Крушедолу 16. (28.) новембра 1871.

Јован Бапић с. р., бележник. — **Павле Суботић** с. р., општински судац.

633—1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место учитеља девојачке школе у Чуругу овим се стечај до 2. јануара 1872. г. по старом календару отвара.

Са овим местом скопчана је годишња плата од 309 ф. а. вр., 2 фата тврди дрва, слободан стан у школи две баште и 400□° детелинаре. Од потражиоца изискује се да су приправничке науке добро свршили и да су вешти у црковном појању, почемђе им дужност бити у певници певати.

Сваки који ово место попунити жели, нека се до горњег рока местном црквеном одбору са нужни докази обрати.

У Чуругу 20. новембра 1871.

Марко Катић,
председник.

631—1—3

РОДИТЕЉИМА!

У непрестаном старању за усавршивање мога васпиталнога завода за девојчице, да бих овога исто кориснијим запитомице учинила, јасам нештедећи никаква труда и трошка досада у томе све могућа чинила, што је познато поштованој публици.

Сада сам завела у моме заводу нову једну струку, која ће женеком нараштају особито користна бити.

Ја сам довела учитељицу, која ће од I декембра о. г. по жељи родитеља, моје питомице и остале ученице које мој институт похађају, подпуно учити шву на шивачој машини а и без машине, тако и у кројењу по мери, женскога одела као и кошуља мушких и женских.

Ради удобности п: н; публике моћи ће кројење и шав на машини учити и оне женске, које нису питомице нити иначе посећују учебна предавања у мом васпитателном заводу, Овоћу у своје време објавити кад ће тој курс почети.

Амелија Терзића рођ. Моро (Moreau)
у Новоме Саду.

616—3—3

ОГЛАС.

Дана 8, (20) декембра 1871 у 9. сати пре подне, издаваће се, у писарни дворској, у Сремски Карловци, путем јавне дражбе, загађени комад земље, нове ритске преко дунава од Карловаца, налазеће се, у износу од 1100. катастрални јутара, на три једно за другим следеће године, по околности и на шест година, под закуп.

Главни увјети продаје те јесу:

1. Дражбеник сваки има, пре него се дражба зачне, у име жаобине (вадиума) 500 ф. а. в. положити.

2. Закупник земаља тих дужан ће бити у име кауције одма чим се дражба закључи половину годишње закупнине, која ће му се по измаку закупног времена, без камате повратити, у готову новцу положити: а закупнину саму тримесечно увјек у напредак, одплаћивати.

Писмене понуде (оферти) које ће ду се такођер примати, морају се, најдаље до 16. децембра 1871 по рим: са 500 ф. жаобине (вадиума) снабдевене и запечаћене, генералној управи властелинства у Даљу, доставити.

Остали увјетни могу се у Даљу у писарни властелинској ил' у писарни дворској у Карловци угледати.

632—1—3 **Управа добара властел. даљског.**

Свуда уважени и лекарском сведочбом потврђени 6—6

ШТИРИЈСКИ БИЉНИ СОК

може се увек тазе добити у Новом Саду код г. **Љубе Стефановића** код 3 главе шећера и код г. **Гросингера** апотекара.

Цена од стаклета **87** новч. ав. вр.

ОГЛАС.

Путем јавне дражбе издаваће управа манастира Беочина дана 5. (15.) децембра о. г. свој риболов на Дунаву у закуп на три године. — Који жели купити, нек изволи тог дана у манастиру у 9. сати пре подне лично предстати.

У манастиру Беочину 23. новембра 1871.

Митрофан Павловић,
наместник и управитељ.

628—2—3

ROTHSCHILD & CO., Opernring 21, **WIEN.**

Поруке за ц. кр. берзу
извршују се по врло пробитачном рачуну. Купују се и продају државни папири, зајмовни лозови, акције банака, железнички и индустријски подузетака.

Лозови на плаћање у ратама.

Наш лист курза шаљемо на захтев бадава и франкиран. 17—25

Властник и издаватељ др. Свет. Милетић. — Одговоран уредник Стеван Поповић. — Српска народна задружна штампарија.